

P.5. Realități sociale și evoluții demografice în spațiul românesc (secolele XVIII-XX)

Organizatori: dr. Nicoleta HEGEDŪS, dr. Oana SORESCU-IUDEAN

Locație: Universitatea Babeș-Bolyai – Centrul de Studiere a Populației,
Str. Avram Iancu, nr. 68, et. 3, sala de conferințe
Vineri, 18 octombrie 2024, orele 10.00-13.30

Rezumatele comunicărilor

Luminița DUMĂNESCU, Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul de Studiere a Populației, *Malaria în Transilvania: diagnosticul "exotic" ascuns în dosarele medicale ale spitalului Carolina*

-Rezumat-

Prezența sutelor de cazuri de malarie în registrele de internări ale spitalului Carolina din Cluj în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a ridicat numeroase semne de întrebare, având în vedere lipsa acestui diagnostic în alte surse cu care am lucrat până în prezent: ce se ascunde sub această denumire, dat fiind faptul că primele cazuri apar înainte de descoperirea vectorului transmițător; era cumva denumirea pentru așa-zile "friguri" sau "frigurile" erau, de fapt, cazuri de malarie? Cum a rămas necercetată această problemă până în prezent? De ce nu identificăm malarie în cauzele de deces din registrele parohiale?

Plecând de la aceste întrebări am descoperit că pentru secolul al XIX-lea există rapoarte care arată că Ungaria (inclusiv Transilvania) înregistra cele mai multe cazuri de malarie din Europa centrală, studiile de microbiologie relevând prezența germenilor și bacililor *plasmodium* în diversele tipuri de sol analizate. Un studiu din 1904 arată că zona Clujului reprezenta o insulă de infectare într-o Transilvanie relativ "curată". Prin urmare, propunem o discuție preliminară despre această boală, azi exotică, în Transilvania, pornind de la datele extrase din registrele de internări ale spitalului Carolina din perioada premergătoare anului 1900.

Mihaela Livia GULEȘ, Universitatea de Vest Timișoara – Școala doctorală de Științe Umaniste, *Urbanizarea și dezvoltarea Aradului-expresie a evoluției demografice din Austro-Ungaria*

-Rezumat-

Urbanizarea și dezvoltarea orașului Arad reprezintă un factor important al evoluției demografice și socio-economice din perioada Imperiului Austro-Ungar.

Orașul Arad, situat strategic în proximitatea granițelor imperiului, a cunoscut o creștere semnificativă în secolul al XIX-lea, influențată de transformările economice și politice din Imperiu. Industrializarea accelerată, dezvoltarea infrastructurii și integrarea în rețelele comerciale europene au contribuit la creșterea populației și la diversificarea acesteia. Fenomenele de migrație internă și internațională au avut un impact major asupra structurii demografice, contribuind la apariția unei societăți urbane plurietnice. În acest context, Aradul a devenit un important centru administrativ, comercial și industrial, exprimând tranziția de la un oraș provincial la unul modern, cu influențe arhitecturale și culturale occidentale. Urbanizarea Aradului reflectă astfel nu doar o

creștere demografică, ci și un proces complex de modernizare care a fost strâns legat de transformările mai ample din cadrul Imperiului Austro-Ungar.

Nicoleta HEGEDŪS, Academia Română, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca, *Studentele de la Facultatea de Medicină din Cluj din perioada 1895-1918*

-Rezumat-

În Ungaria, accesul femeilor la studii superioare a fost permis abia din 1895, când ministrul cultelor și instrucțiunii publice, Wlassics Gyula a emis un ordin prin care universitățile de la Budapesta și Cluj sunt împuternicite să primească în facultățile de filosofie, medicină și farmacie și studenți de sex feminin.

Potrivit foilor matricole ale studenților de la Facultatea de medicină din Cluj din perioada 1872-1918 (matricole publicate de Victor Karady și Lucian Nastasă în lucrarea *The University of Kolozsvár/Cluj and the Students of the Medical Faculty (1872-1918)*, Budapesta/Cluj-Napoca:CEU, 2004), primele studente s-au înscris abia din 1900/1901, iar în perioada 1910-1914 ele reprezentau în jur de 9% din totalul studenților.

Lucrarea de față se dorește a fi o analiză prosopografică a grupului studentelor de la facultatea de medicină din Cluj din perioada premergătoare Marii Uniri. Vom urmări mediul de proveniență, religia, școlile medii frecventate și, acolo unde va fi posibil, cariera ulterioară în domeniul medicinei.

Oana SORESCU-IUDEAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul de Studiere a Populației, *Locuire și mortalitate în spațiul urban din Transilvania în prima jumătate a secolului XVIII: epidemiile de ciumă din 1719-1720 și 1738-1739*

-Rezumat-

Prezentarea examinează cele câteva modalități în care epidemiile de ciumă din prima jumătate a secolului al XVIII-lea au pus în discuție locuirea urbană din Transilvania, din punctul de vedere al spațiului de locuit și al tipologiilor de locuire, vizând unul dintre cele mai mari și mai grav afectate orașe ale provinciei, Sibiu/Hermannstadt.

În aceeași perioadă se fac eforturi vizibile în legislația din 1728/1726 pentru modernizarea medicală a spațiului de graniță, care se traduc prin crearea și rafinarea cordonului sanitar. De asemenea, spațiile publice din orașe încep să fie supuse treptat unui proces îndelungat de igienizare, cu un parcurs însă de multe ori sinuos, și cu o finalitate incertă. Totuși, spațiul urban de locuit, deși intră în vizorul autorităților urbane și militare, nu a fost în mod explicit și direct tratat de istoriografie ca parte integrantă a efortului de sistematizare/ igienizare/ control al terenului de desfășurare al epidemiilor.

Astfel, epidemiile de ciumă din 1719-1720 și 1738-1739 au contribuit nu numai la regândirea granițelor ca puncte prin care contagiunea trebuia să fie oprită, ci au adus în discuție și locuirea urbană și suburbană. Atât în oraș cât și în proximitatea zidurilor acestuia, indivizi de proveniențe diverse și aglomerațiile (sub)urbane încep să fie percepute ca problematice din punct de vedere medical și sanitar, în paralel cu relațiile dintre concepte precum contagiunea, carantina, și

transmiterea patologiilor în general. Asimilarea anumitor modele de locuire și spații locuibile cu transmiterea mai facilă, puțin controlată a bolilor, coincide în acest sens și cu identificarea anumitor categorii etnice, social-ocupaționale, sau chiar confesionale ca vectori de transmitere a ciumei și a altor boli contagioase. Pe de altă parte, măsurile luate de autoritățile militare, provinciale, și urbane în vederea curățării și igienizării spațiului de locuire reprezintă un spațiu de contenție esențial în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, o scenă pe care se desfășoară și repetă conflictele majore dintre statul Habsburg și jurisdicția săsească.